

Marić, Marko, vičit
Matica

Privredno - kulturne
Matiće
za Sjevernu Dalmaciju

ГЛАС

Godišnja preplata za našu državu 40 din., za Ameriku 2 dolara. Članovi Matice dobivaju list besplatno. — Primjerak 1 din.

Шибеник, 22. августа 1929.
БРОЈ 24.

Vlasnik za »Privredno-kulturnu Maticu« MARKO TRIVA.
Urednik STEVAN PROSTRAN.
Uredništvo i uprava — Obala Voćni trg, 82. I.
Telefon Matičina povjereništva broj. 63.

Izlazi četvrtkom.

Привредно - културне
Матице
за Сјев. Далмацију

Dumaj, Mojše.....

Ima jedna ruskna narodna priča, koja kazuje, kako je neki stari Jevrej, sa svojim sinom, gonio konje na pazar. Put bijaše dug, a sunce prižeglo, te se stari vele umorio. Kad nadoše na šumu debela lada, pored puta, svratiše da odanu. Stari će malo prileći, pa pripeli dečku, da sjedne u lad, no za živu glavu da ne zaspē, jer kraj onaj bijaše čuven sa opasnih lupeža. I stari zaspē, ali još prije njega zaspē i mlađi, onako na sjedeći, obočen o štap.....

— Mojše! protegne se čiča, iza prvog sna.

— A, papaša! — odzove se mlađi.

— Čto ti djelaše?

— Dumaju (mislim), papaša!

— A čto že ti dumaeš?

— Dumaju... iznotava se dečko i nezna šta da kaže, pa kad se dosjeti odape: — dumaju, kada palka v zemlju vtikaetsja, kuda eta zemlja djevetsja (kad se štapom zemlja bode, kuda ona zemlja ode)?

— Dumaj, Mojše, dumaj, samo nemoj zaspati! — potvrdi bunovan čiča pa opet zahrče, a za njim i sin, kome je još jednom uspjelo da se na sličan način izvuče, na zadovoljstvo svog oca, koji je opet mogao mirno da produži i treći san.

U to se mlađi prene i potreće da obide konje, pa vrativši se sjedne na isto mjesto, ali ovaj put ne zaspē, no padne u duboke misli.

Kad se stari dobro naspavao i zadovoljan protrijao oči, upita opet sina:

— Mojše, čto ti djelaše.

— Dumaju, — po treći put odgovori dečko.

— A čto že ti dumaeš (misliš)?

— Mislim čaća... odgovori dečko zburjeno — mislim, kako su u nas bili konji, a kako ih sada nema više... *

Ova priča nas neodoljivo potječe, na ljude i prilike našeg kraja. Doduše, postaje već odvratno o tome govoriti, ali naš list je pozvan da bude odraz naših prilika, a ogledalo nije krivo što je slika ružna.

U poređenju ovih dviju slika naša svakako ispada tamnija. Da je stari Židovin znao da će izgubiti konje, on za živu glavu ne bi bio legao. Kod nas svi ljudi znaju i svojim očima gledaju kako nam propadaju vrijednosti i ugiba se tlo pod nogama, kako nas život sve jače za grlo steže. To saznanje je postalo jedna bolesna karakteristika našeg vremena. Jer nikad se, kao danas, nije moglo unapred i tačno pogoditi, o čemu će poznanici otvoriti riječ, kad se sastanu, ma kad i ma gdje, kako će teći i kako završiti razgovor: «Zlo je, brate, i naopak! Dokle će ovako, davo neka ga zna!» A kad pogledaš šta ljudi poduzimaju da zlo otklone, tu tek imaš šta da vidiš: svi spavaju. Ako ih iznebuši s kakvim alarmom da se treba spavati, da je apsolutno neophodna kolektivna (udružena) snaga, da je

idiotizam (i poslovni!) zatvoriti se i crvati u svom čošku, jer «nije više što je negda bilo», — ako to kažeš, oni brzopletne smrse odgovor, kao onaj židovski dečko. Gone te s očiju jer su u nekom važnom poslu: misle, šta bitva sa zemljom kad se štapom ubode, ili savremenje: misle, šta bi uradili kad bi igrali lutriju pa kad bi dobili premiju. Doduše ima i takih, čiji balansovani mozak ne trpi ni toliki «strapac». Oni svakoj akciji već a priori nadu političku li kakvu drugu pozadinu, protivnu svojim «ubjednjima», i time se uspješno brane, kao sipa svojom crnom mašču.

Nego često se ponavlja prigovor: «ne uopštavajte, budite određeni te kažite na koga mislite».

Mi ovdje — i cpet — mislimo na tako zvanu inteligenciju. Prost narod se ne izmotava, ne izmišlja razloge. On naprosto ne shvaća ni svoje vrijeme, ni svoje breme. On i ne pretenduje na to: samo čuti i nepovjerljivo gleda. Nekad se ne pouzdava ni u svoj vid (ili se koristi iskustvom), pa traži i da opipa, a ako to ne može, povlači u se. Za to je i prost narod — neprosvjećen i s njime smo načisto: treba ga prosvjećivati, inače će propasti. Ali šta da radimo s inteligencijom koja kaže da je prosvjećena, da sve zna, da sve razumije, da sve vidi, a oko nje sve propada — i ona sama propada, a pretenduje na neprkosnovenost, ne trpi prigovora, i ako je pisano: propast tvoja iz tebe....

Budite određeni, nije sva inteligencija jednaka! Vi opet padate u jednostranstvo.

Ovako nas opominju, u najviše slučajeva oni, koji su bez kvalifikacija, ali se nadaju pod nekim ritama civilizacije, onako „u šumu“ (kao neva'jali duvan) došpjeti u inteligenciju, jer znaju da se mi nećemo odvaziti na to, da pravimo poimenični spisak intelektualaca.

Nego mi mislimo, da se i tu dade, jednom za vazda, povući linija, preko koje se ne dadu baš tako lako švercov intelektualni surrogati.

Kad je riječ o ovom pitanju, onda naš intelektualac poteže pisana dokumenta, svoje diplome i samouvjerenje kaže: izvolte! Ali mi smo i s time na čistu. To su papiri koji ne kotiraju na berzi naših vrijednosti i koji, mirne duše se može kazati, prestavljaju pasivu naše kulturne bilanse — papiri «bez pokrića». To su proste jednostavne formalne isprave, koje sopstveniku daju pravo na tjeranje svog zanata, kao što krčmaru i trafikantu daju njihove koncesije.

Medutim intelekat, obradeni intelekat kulturna čovjeka, to je snaga koja se neda zatvoriti u četiri zida jednog laboratorija, niti, kondenzovana u parče mrtve arte, prikačiti na zid, ni vezati, kao pseto, za nožicu kafanskoz stola, ni u akta sahraniti. Inte-

lekat — ako je to — jest jedna ekspanzivna snaga, čiji je krug ekspanzije (širenja) tim veći što je snaga veća. Ako taj intelekat, ni u prilikama kakve su naše, ne osjeća potrebu da prede prag svoga gazde i njegove privatne radnje, onda je on jako sumnje vrijednosti, i u prkos «zaštitnim markama» najzvučnijih diploma i titula, njegov nosioc, u hramu Kulture, ostaje pred vratima, ili najdalje u «ženskoj paperti».

Kad to mjerilo imamo, onda nama ne treba spisak; mi se, hvala Bogu,

svi u glavu pozajemo i tačno znamo koliki je krug rada i krug interesovanja svakoga od nas.

I ako sa zadovoljstvom konstatujemo da se krug naših istinskih intelektualaca, polako ali sigurno, sve više širi, da se njihovo interesovanje, makar još zburjeno i bojažljivo, ovažuje preko skučenih granica svog svakodnevnog i pogrešno shvaćenog kruhoborskog područja, mi ipak moramo priznati, da je nesravnjeno više onih koji se zadovoljavaju s ulogom: «dumaj, Mojše, dumaj!»

Pretplatnicima i čitateljima na znanje.

Približuje se pola godine kako je „Glas“ počeo izlaziti. Pola godine ma kakvog rada traži obračun o uspjehu ili neuspjehu. Sto je više kapitala uloženo, što je veća vrijednost stavljenja na rizik to i račun mora biti tačniji. Mi smo uložili i moralnog i materijalnog kapitala mnogo više no što to na prvi mah može izgledati. Zbog toga mi moramo da požurimo i s obračunom. Naš račun se ima kretati u dva pravca: u pravcu moralnom i materijalnom.

Kad smo počeli izdavati „Glas“ često su nas sretale ovake napomenje: „Teško je za narod pisati, ali još teže u njemu čitaća naći“. Mi smo bili svjesni toga, jer da nije tako ne bi ni trebao naš list. Značilo bi da je naš narod prosvijećen, da svi mi živimo dobro i svoje duhovne i materijalne potrebe smo u stanju da namirujemo mimo „Glas“ i Matice. Kako je to sasvim protivno, mi smo morali početi, da nas ne mori savjest. Samo slijepac, ili veliki grješnik može mirno da posmatra kako se svud oko nas radi, napreduje i živi, dok mi skamenjeni stojimo, propadamo i mremo.

I počeli smo, i eto iza nas je pola godine napornog rada. A račun? — Nažalost mi još nijesmo u stanju da podvučemo crtu i da sa sigurnošću pokažemo naš saldo. Ovaj put mi se moramo zadovoljiti sa nekoliko pojedinačnih stavaka naše aktive i pasive.

Za ocjenu našeg uspjeha treba prije svega uočiti u kakvim prilikama i na kakvom terenu smo počeli. Područje naše djelatnosti je Sjeverna Dalmacija. U tom kraju, prije našeg početka, nije nikako bilo listova ni knjiga, pristupačnih širim slojevima našeg, naročito težačkog, svijeta. Svi pismeni seljaci koji su se bavili čitanjem mogli su se na prste prebrojiti. Ako danas naš list broji do 1100 (hiljadu i sto) čitalaca težačke ruke, mi onda možemo mirne duše kazati da je to preko našeg očekivanja. Posebno kad se ima na umu da su oni svi gotovo samo iz zagorskih krajeva, i da ih je toliko u našem spisku pretplatnika te da tome broju treba nadodati barem još jednu četvrtinu čitalaca iz druge i treće ruke.

Moralni uspjeh je prema tome nesumnjiv i naš trud nije bio u tampus.

E, ali mi ne računamo samo sa moralnim činjenicama. Mi nijesmo sveci već grješni ljudi koji ne mogu živjeti ni razvijati se bez nužnih materijalnih uslova. A tu baš mi ne možemo da se pohvalimo s uspjehom. „Glas“ košta našu Maticu grdnih para, i ako su njegovi izdatci svedeni na najmanju moguću mjeru. List ne može da žive od čitalaca, njemu trebaju pretplatnici; trebaju mu čitatelji koji su voljni da list novčano pomažu redovitim plaćanjem pretplate, a ovih je nažalost malo, baš među onima kojima list najviše treba, kojima je pretežno i namijenjen, a to su težaci.

Pri određivanju godišnje preplate listu, Matica je uzela dva mjerila. Jedno za gradane i svjesnije i mogućnije seljake, a drugo za manje svjestan i sasvim siromašan svijet. Od prvih je očekivala da će se upisati u Matičine članove sa uplatom od 100 din. i list dobivati besplatno, a drugima je odredila godišnju pretplatu od 40 din., — za 12 din. manje no što nas košta list, — računajući tako da će se članarina i pretplata izravnavati.

Medutim su ova računa ispalala pogrešna. Jer ne samo da se svega nekoliko težaka upisalo za članove Matice, već ni gradani,

ni inteligencija na koju smo sa sigurnošću računali, nije se do kraja odazvala. A pretplatu je podmirilo svega jedna osmina čitalaca-težaka.

Samo se sobom razumije, da se s ovakim računom ne može dalje. Kad bi Matica imala samo list za svoju brigu i kad bi njena sredstva bila obilna, ni tada ona ne bi smatrala za pametno da list daje besplatno. Jer i ovdje dolazi u obzir moralna strana: ko hoće da čita taj treba i da se žrtvuje za svoj list; ko to neće znači list mu i ne treba. To naročito važi u našem slučaju, gdje se radi o samih 40 din. na godinu, što može da dade zaista i onaj što pored puta milostinju prosi.

Do sada je bilo teško, mi smo to znali pa smo i odredili čekati jesen. Znamo i to da mnoge krajeve ni ova godina nije usrećila, — sve znamo i na vagu mećemo, i poslije svega uvjereni smo, da nema toga, koji za svoju sigurnu korist nije u stanju da žrtvuje godišnje 40 dinara, pored mnogo većih sveta koje idu na sigurnu štetu.

Petnaestog idućeg septembra naš list navršuje pola godine. Petnaesti dan iza toga, t. j. 1. oktobra mi moramo imati podmirenu pretplatu bar za minulo pola godine. Poslije toga roka svima dužnicima obustavljam list.

Da bi omogućili šiljanje novca bez troškova, mi ćemo kroz najkraće vrijeme poslati svakome čekovnu uplatnicu, sa naputkom kako je treba ispuniti. *Medutim neka se svaki na vrijeme postara bar za 20 dinara.*

Uprava „Glasa“.

Korist šume

obzirom na proizvod drva i drugih potreba za obrt i kućanstvo.

II.

Drvo je prijeka potreba za svakog čovjeka. Kao što mu treba hrana i odjeća, tako mu dnevno trebaju i drva, da se brani od zime, da spremi jelo, da gradi pokućstvo te razna oruđa i naprave bez kojih živjeti ne može. Ako je i pošlo za rukom nadomjestiti za neke potrebe drvo sa željezom, ciglom i kamenom, te kamenim ugljenom i tresetom, ali mu se neće naći potpune zamjene, koja bi drvo nadoknadila kod svakovrsne njegove porabe, a kamo li koja bi zamjenila šume u njihovom djelovanju na podneblje (klimu) i kao obrana od elementarnih nezgoda.

Dokazivati dakle potrebu drva, bilo bi isto tako suvišno, kao i dokazivati potrebu ognja, obrta i umjetnosti u opće.

Nestašica drva s obrazovanošću sve to više se širi. Usljed nerazumnog i trajnog sjećanja šume prije reda, hrđave uprave i nesmotrenoga pretvaranja šume u druge kulture, sve to više nestaje drva za gorivo i građu. I dok se ovako umanjuje prostor šumâ, potreba drva raste još umnožanjem stanovništva, napredovanjem domaćeg obrta, osobito ruderstva, željeznica i brzojava.

Naročito izrazit primjer o porastu potrebe drva nam daju sela. Ima sela koje sačinjava 60–120 obitelji, koje se nazivaju sa tri do četiri plemenska

imena. Znak je da je isto selo prije sačinjavalo svega tri do četiri obitelji. Prema tomu ložena šuma u tom selu tri do četiri ognjišta dnevno, dočim se danas loži 60–120. Trošilo se je i rije primjerice 3 do 4 bremena gorivog drva dnevno, a danas se troši 60–120. Koja razlika u godišnjem potrošku?

Opseg šuma danas je manji, nego što je prije bio, pak se pita, kako će se urediti šume, da veću potrošnju trajno osigurati i podmirivati mogu. Racionalni postupak bezuvjetno je potrebit. On se ima provadati da na što manjem prostoru uzgoji što više drvene mase. Za to je potrebit bolji sistem čuvanja i razborit način upravljanja. Ima se nadalje rezurrekcijom sve šumske prostorije obnoviti, koje su namjenjene za niski uzgoj, zatim umjetnim pošumljenjem proširivati šumske površine. Osim drva, daje nam šuma i drugih nuzgrednih koristi. Ovamo treba ubrojiti žir hrastovih i bukovih šuma, koji je oblan izvor dohodka za našu širu domovinu. Nača domovina hrani preko milijun krmadi. Kad bi se samo polovica užirila do potpune svoje debljine, bilo bi u tom znatna korist od više milijuna dinara. Od bukovog žira vadi se izvrsno ulje, a od hrastovog žira se priugotavlja nadomjestak kave, koji pruža zdrav napitak dapače se u nekim slučajevima ovaj upotrebljava kao lijek.

Hrastova ššika i kora upotrebljava se za strojenje kože i za druge svrhe, gdje je potreban tanin, kojeg u sebi

sadržaje. Iz bukve se vadi kreosot, i taj je najbolji što se u ljekarstvu upotrebljuje za prepariranje lijekova.

Iz panjeva i drugog drva crnogoric (bora, jele, omorike i t. d.) koje nije za gradu, vadi se smola, katran, kolomaz, kreosot; pa još ostaje čada za gnojivo i ugljen za kovače. Još se u šumi kupi puno gljiva, gube, jagoda, malina, lješnjaka i drugih plodova, kao i strelje od palog lišća, što u prilog dolazi poljodjelstvu kao gnoj.

Njemac Hohenstein piše o koristi bukovika i hrastika: »Ne gledaći na korist koju nam šume inače daju, još i za to je velika šteta po Njemu što im je nestalo hrastove i bukove šume, ter je hrastovina izvrsna grada a bukovina osobito dobra za ogrjev, pak ova ova drva valjuju za lies, za svakojako potrebito oruđe. Kožari ne mogu gotovo ni biti bez hrastove kore i šiske. A koliku korist daju hrastici i bukvići žiram, kojim se krmad za 6 nedjelja dana ugoji tako, da se može odmah klati. Time se štedi dosta druge hrane, a osim toga pomaže se i šuma gnojem i rovanjem zemlje od krmaka. Ulja od bukova žira, koje se može svojom vrsnoćom usporediti sa uljem od masline, nestalo je Njemicima također, od kada su bukvici polharani i opustošeni, te se ovako svakim danom više osjećaju zle posljedice unišavanja šumâ.«

Jer i Njemačka, premda se tamo više nego igdje, nastoji oko šuma, nije ostala prosta od potrice, niti se ponosi onim velenjnim dubravama, o kojim je nekad rimski istoričar Tacit pisao.

U Engleskoj je samo 23. dio zemlje bio pod šumom. Srećom ima onđe puno kamenog uglja i željeza. Nu opet trebala je velika pomnja i radost, kojom se ovaj narod odlikuje, da se umanjuje nevolja što je rada oskudica drva. Da tome zlu doškoče, morali su Englezovi svoje kamene ugljenike svuda otvoriti, moralo se je upotrebiti more; sva zemlja sa dobrim cestama, jažama i željeznicama premrežiti, da se zemlja opskrbi potrebitim gorivom; morala se je trgovina podići, da dobavi s druge strane potrebiti ljes (grad. drvo). Učenjaci i vještaci morali su smisljati nove sprave i naprave da umanje potrebu drva. Željezo je bila zamjena drvenoj građi. Da se zaprijeći zlo djelovanje golijeti na podneblje (klimu) umna su lastela udarila u sadeњe šumâ. Ovako će postati Engleska, kao što u mnogo drugim strukama, tako i u šumarstvu, izgled ostalim evropskim državama.

U prvi mah ne može čovjek nijedno razabrati, kolika je to nesreća po na-

rod, kad mu se uništi šume. Oskudica drva očituje svoju zlu moć ne samo u svačjoj kući nego i u javnom životu.

Na engleskim otocima Hebrida, gdje nema nikakve šume, moraju ljudi po 70 engl. milja burnim morem putovati, da dovezu grade za plug ili baš samo za držalice na sjekiru, motiku ili koji drugi alat.

Na francuskim otocima kod Amerike jeli su ljudi ponajviše na pola kuhanja jela, jer nisu imali drugog goriva do suhe balege. Pak i te je bilo pre malo za toliku potrebu.

U Grönlandu su morali napustiti više naseobina samo zato, što im je nestalo drva.

Engleska kupuje drva od Šveda, dapače i od Amerike, te gradi od njih svoje brodove. Srećom njezinom, procvala je onđe industrija, trgovina i gospodarstvo, te bogala Engleska ima čim platiti drva.

Drugo je u Španjolskoj. Ova velika i povoljno smještena zemlja, imajući kasnih luka, pozvana je, rečeno bi, da zavlada debelim morem, a napose sredozemnim. Nego zaludu joj ovi darovi prirode, nikad se ona neće više na moru osiliti, kad je šume iskrčila, drva svojih nema da gradi brodovlje, a trgovine nema također, da kao Engleska namakne s druge strane gradu za ovakav skup pothvat.

Da se prilično razabere kolikoča uporabljenog drva za brodove, treba znati da po moru plovi preko 40.000 brodova, neuzimajući u ovaj broj barku, za lokalnu porabu. Moreau de Jones u svom djelu »Unterzuchungen...« izračunao je natrag sto godina, da za evropske brodove trebalo je 80 milijuna stabala u jednom stoljeću, a ovolika stabla da zastiru prostor od 4000 četvornih francuskih milja (230.400 km²).

Budući da su se šume do nedavno svagdje slabo gojile, i njihovo se pomladivanje ostavljalo prirodi, koja toga posla na mnogim mjestima ne može sama, bez čovječje pomoći svladati, lasno ćemo onda razabrati, kud su otišle tolike lijepe šume, kojima je bila Evropa prije zastarta, a napose, od čega je opustjelo naše primorje i Dalmacija, nekoć nakićena krasnim dubravama, iz kojih su već stari Rimljani a osobito Mlečani dočekivali gradu za svoje brodovlje i druge svrhe.

Bec.

Društvo će ti, okolina twoja, oprostiti i najveće gluposti, ali mudrost — nikako i nikad.

Stivo Dabić-Bećker.

Смрт доктора Райса.

Некидан је умро у Београду доктор Райс, један од највећих пријатеља нашега народа.

Онда када је усуд досудио био најtežju судбину, најtežje дане за наш народ, ваљда и зато, да упознамо истините пријатеље наше, — онда када је наказа Европе, крволовча звијер, у знак своје културе и цивилизације сијала ужас и смрт над немоћним старцима и незаштићеном дјеци по питомој Мачви, дошао је у Србију син слободарске Швајцарске, професор Универзитета у Лозани доктор Р. А. Райс, да пред лицем цијelog свијета изнесе најодвратнија злочinstva, што их је учинила Аустро-угарска војска над невиним народом у Србији.

И када је доктор Райс видио сва

она злочinstva austro-ugarske vojske, и на Церу упознао хerojski дух срbijske vojske на бранiku части и образа, — он прихваћа пушку и ступа у редове срpske vojske, да се као швајцарски добровољац противи злочinaca бори. И виše nije напуštao srpske vojske. С њом је прешао Албанију, стигао на солунски фронт, учествовао на пробоју солунског фронта, у слому непријатеља на Доброту Пољу.

Иза слома, вазда у служби нашега народа, доктор Райс настањује се сасвим у Београду. Ту подиже скромну кућицу, по узору срbijskih кућa, и у њој живи потпуно животом срbijskog сељaka. И крсно име у тој се кући слави, као што га сваки Срbin слави. Све је пре горио: каријеру и богатство своје, и удобност живота свога, за љубав

срbijskog сељaka. Свега се је одrekao i за њим је пошао. Толика је била љубав тога великог чovjeka! Она је у њему била силна и онда када су пауци почели да плету свој интрагантске мреже. Као и покojni Bojvoda Мишић, знао је да каже:

„Интрги су увјек јаче и од истине и од правде“. И од истине и од правде, али не и од љубави коју је према свome народу и према својој отаџбини показао и Војвода Мишић, као и доктор Райс. А љубав доктора Райса према нашем народу кулминира (долази до врхунаца) у слиједећим редцима његове опорuke:

„Што се тиче мојих смртних останака ја желим да моји пријатељи... и сви остали, који су ми желили добра, даду отворити моје шијело да се из њега изведи моје срце, — те да га се однесе на Kaj-

makchalan. Ја сам волио срpsku земљу, и драго ми је кад помислим да ће моје срце почишћати на најдоноснијем врху срpskih земаља, поред другова, које сам гледао како умиру!“

Срце покojnoga Райса извађено је, и кроз кратко вријеме, на најсвесчанији начин, оно ће бити постављено у капели на врх Кajmakchalan, да са кajmakchalanских висина, као вјечита букиња, свијетли нама у низинама, а и да служи опоменом страшном сваком ономе, који би се усу и поновити: „дајте нам рачун па да вам све то платимо!“

И када би на Kajmakchalanu било само срце доктора Аршибалда Райса, нема тога ко би Kajmakchalan могао да процijeni, а још мање ко би могао да га исплати.

Слава и хвала доктору Райсу!

Поп Милан Тришић.

Pouke iz narodne privrede (ekonomije)

5. Proizvodnja (produkcija) i njezini čionici (faktori).

U prošlom broju kazali smo, šta je sve trebalo učiniti, da dobijemo hleb našušni. Tako isto, da dobijemo i druge korisne predmete n. pr. od drveta i rude, treba najprije, da se drvo usiječe u šumi, a ruda izvadi iz zemlje. Štanda drvo i ruda da prođu kroz mnogo ruku ili privrednih djelatnosti, dok se od njih izrade ili proizvedu predmeti, koji nam služe u životu. Zrno, drvo i ruda pribavljaju se iz prirode (njive, šume, zemlje) u sirovom, neizrađenom obliku, pa se zato drukčije zovu i strovine. Da nam dakle sirovine mogu služiti u životu, treba ih preraditi i od njih napraviti ili proizvesti korisne predmete (stvari). A to pribavljanje sirovina iz prirode i njihovo prerađivanje u predmete korisne za život, zove se proizvodnja ili produkcija.

A sada da vidimo, šta je sve nužno, da se od sirovine načini koristan predmet, ili da se od neke sirovine nešto proizvede? Svi, hvala Bogu, možda i previše dobro poznamo onaj predmet (tekućinu, kapljevinu), koji se zove vino. Da se dobije vino, treba najprije sirovina iz prirode — grožđe. Štanda grožđe valja da se smasti (zgnjiće); a to je ljudski rad, kojim se od grožđa proizvodi mast (mošt, šira). Nu ni to nije dosta. Još trebaju sudovi (bačve, badnjevi, burad), pa da se mast u njih salije i za tim, poslije izvjesnog vremena, da se pretoči u druge bačve. Ist m tada dobije se vino. Gnječenje grožđa, salijevanje masti, pretakanje vina i sudovi sve to stoji (zapađa) i rada i novaca. Drugim riječima može se kazati i ovako, za sve to treba samo novaca; jer i rad i sudovi i prerađivanje grožđa u vino predstavljaju vrijednost, koja se može procijeniti i odrediti novcem. A taj rad i novac, koji se ulažu u sudove za proizvodnju vina, zove se kapital ili glavnica. Kako je kod proizvodnje vina, tako i kod proizvodnje svakoga drugog predmeta. Sa svaku proizvodnju ili produkciju dakle potrebna su tri glavna činioča (faktora): priroda, rad i kapital.

jerej Mihajlo Popović i ljubljanski prototerej Dimitrije Janković uz asistenciju dvorskog djakona Longina Tomića.

Voda, kojom je izvršeno krštenje trećega Kraljevića uzeta je iz Dunava, Vardara, Jadrana i sa Save.

Najmlađem sinu Nj. Vel. Kralja kumovao je knez Pavle. Za vrijeme krštenja mladoga kraljevića, koji je na znamenu bio dobio ime Pavle, držao je na ruci kum knez Pavle. Knezu Pavlu je pomagala i pridržavala dijete kad je trebalo i odvijala ga, bivša grčka kraljica Jelisaveta.

Kad je dvorski prototerej Mihajlo Popović upitao kuma, koje ime određuje mladom Kraljeviću, knez Pavle je odgovorio:

Andrej

Pri kraju krštenja dvorski djakon Tomić izgovorio je mnogoljestvje Nj. Vel. Kralju i čitavom kraljevskom domu. Po tom je dvorski prototerej Popović otjevao »Mnoga ljeta«, a zatim pozdravio Kralja.

Zivio princ Andrej!

Zivio Kraljevski Dom!

Puk Kraljevića Andrije.

Nj. Vel. Kralj je, na predlog ministra vojske i mornarice, a na osnovu čl. 3 zakona o ustrojstvu vojske, potpisao Ukaz, po kome će od danas, 16. avgusta, 8. konjički puk nositi naziv: 8. konjički puk kraljevića Andrije.

Ukaz o amnestiji.

Prilikom krštenja trećeg kraljevića, Nj. Vel. Kralj je potpisao veliki ukaz o amnestiji i unapređenjima, kao i postavljanjima u vojsci i ratnoj mornarici.

Prvi zbor Akcionera Privileg. Agrarne Banke.

Izbor uprave.

15. c. mj. održan je prvi zbor akcionera Privilegovane Agrarne Banke. Prisustvovalo je 1565 akcionera sa 484.134 akcije i 82.243 glasa. Najveći broj bio je seljaka iz unutrašnjosti zemlje, a u prvom redu iz Srbije i Vojvodine. U ime vlade prisustvovali su ministri dr. Srškić i dr. Frangeš.

Poslije pozdrava Kralju vladin komesar g. Vojin Durić podnio je kraći izvještaj, ističući kako je mjesto predviđenih 300 milijuna upisano 690 mil. te je zbog toga predložio i zbor je predlog primio, da se akcijski kapital PAB (Priv. Agr. Banke) povisi na 700 milijona.

Uprava.

Vlada je imenovala za predsjednika upravnog odbora dr. Bogdana Markovića, a za članove upravnog odbora dr. Milana Srškića ministra pravde, dr. Otona Frangeša ministra poljoprivrede, Simu Lazarevića, prof. univerziteta iz Beograda, Dušana Serneca profesora univerziteta iz Ljubljane, Miroslava grofa Kulmera veleposjednika iz Zagreba, Es-Hadži Ristića trgovca iz Skoplja, i Dimitrija Dogića advokata iz Smedereva.

U nadzorni odbor ministar finansija imenovan je dr. Kostrenčić, prof. univerziteta iz Zagreba, a ministar poljoprivrede Don Franu Ivaniševića iz Splita.

Aкционeri sa svoje strane izabrali su ovu upravu: u Upravni odbor, Andrija Radović, vice-guverner Narodne Banke, dr. Hamdija Karamehmedović, liječnik iz Sarajeva, Dr. Milorad Nedjeljković, generalni direktor poštanske štedionice, Vojin Durić, generalni direktor državne hipotekarne banke, Dr. M. Kosić, sekretar trgovske komore iz Novog-Sada, Dragan

Miličević, sekretar industrijske komore u Beogradu, i Stjepan Jurić, profesor univerziteta u Zagrebu.

Nadzorni odbor: Vladimir Matijević, predsjednik srpske banke u Zagrebu, Dušan Šajinović, direktor Narodne banke u Beogradu, Mihajlo Cocić, generalni inspektor, drž. hip. banke u Beogradu, Đoka Matejić, predsjednik upravnog odbora vračarske štedionice u Beogradu i Joakim Kunjašić, ekonom iz Blata na Korčuli.

Time je bila prva sjednica zaključena.

Program Privil. Agr. Banke.

Sutradan je pod predsjedanjem dr. Bogdana Markovića održana prva sjednica upravnog odbora privilegovane agrarne banke. Poslije dr. Markovića prisutni su bili ministri dr. Srškić i dr. Frangeš i ostali članovi upravnog i nadzornog odbora.

Dr. Bogdan Marković, otvarajući prvu sjednicu, zahvaljuje Nj. V. Kralju, uzvišenom tvorcu, ove, za naš seljački narod, velike tvorevine. U ovom svezanom momentu, kaže, mi se zavjetujemo i kažemo, da ćemo ovu tekovinu, koja nam je povjerena čuvati i u njoj raditi po savjeti. Stvorena je velika tekovina i po svojim zadacima i po finansijskim sredstvima, kojima još u samom početku svoga rada raspolaze. Put, kojim imaći nije lak. On je opasan i zato baš u samome početku našega rada moramo dobro promisliti, da ne pravimo greške. Ne ulazeći u detalje, ja ću vam istaći dvije najšire baze, koje nam mogu biti temelj za izradu kredita i finansijske politike PAB-A. Naime, prvo nikada i ni u kom momentu ne smijemo zaboraviti, da je privilegovana agrarna banka kreditna ustanova i da da se njene operacije moraju uvijek izvodi po principima jedne bankarske ustanove. Drugo, ne smijemo zaboraviti, da je problem seljačkog kredita agrarna politika. Rješavanje problema seljačkih kredita moraći uporedno, bolje reći skladno, sa rješavanjem drugih problema agrarne politike, čiji je kranji cilj usavršavanje proizvodnje i podizanje materijalnog nivoa širokih masa seljačkog naroda. Seljački kredit je sredstvo kojemu je cilj podizanje privrednog nivo-a. Privilegovana agrarna banka doprinijeće da se seljaci oslobođe teških zelenasnkih dugova; ali se ona na tom neće zaustaviti, već će ići dalje, da bi doprinijela, da seljački dug uopće ne bude težak, a on nije nikad težak, ako je produktivan i u skladu sa radom i sa proizvodnjom. Prijeprivilegovana agrarna banka će svojim moćnim sredstvima pomagati organizovanje seljaka u cilju podizanja proizvodnje i u cilju usavršavanja sredstava za rad. U ovom je najveći ventil sigurnosti, da privilegovana agrarna banka ne pode pogrešnim putem, putem razvijanja neproduktivnih kredita, koji dovode do prezaduženosti seljaka.

Konstituisanje bančinog upravnog odbora.

Osim predsjednika, koji je postavljen ukazom (izabran je za potpredsjednika g. Andrija Radović, bivši ministar i vice-guverner Narodne Banke. U izvršni odbor koji će rješavati sva tekuća pitanja, ušli su, po red predsjednika dr. Markovića, ministar pravde dr. Srškić, ministar poljoprivrede dr. Frangeš i direktor državne hipotekarne banke g. Vojin Durić).

Ovaj izvršni odbor dobio je ovlaštenje, da rješava pitanje o činovnicima o njihovom privremenom postavljanju i otpuštanju, da hitno rješi pitanje zgrade i pitanje pravilnika za bančin

rad, a naročito da rješi pitanje plasmana do sada položenih suma na ime prve uplate bančnih akcija. Izvršni odbor ima da izradi i pravilnik o činovnicima, o davanju zajmova i o podjeli rada u banci. Osim toga izvršit će prijem aktive i pasive, kao i likvidaciju Direkcije za poljoprivredni Kredit.

Pouke iz higijene.

(Svršetak.)

3. Gamad.

Zbog nečistoće tijela, odijela i kreveta naš svijet po selima strada od zaraznih bolesti, kojima je često uzrok — gamad (stjenice, buve, »živo srebro« itd.) Ta gamad prenosi zarazne bolesti s jednog čeljadeta na drugo, pa tako začernjuje neuki svijet. Kad prestupimo kućni prag naših seljaka, naročito po zagonju, primjera imamo u izobilju. Za vrijeme svjetskog rata, zarazni i opaki tifus pješevac je strašno kosio mnogo vojske. Od njega je pomrlo i naših vojnika više, nego od topovskih i puščanih zrna. A tu strašnu bolest prenosi i širi baš ona gadna gamad. Da se otkloni pješevac, treba prije uništiti tu gamad. A higijena za to preporučuje čistoću i takova sredstva, koja su tako jeftina, da ih i svaki naš seljak može da nabavi.

Dobro zapamtite ovo: Mnogo je lakše i mnogo jeftinije braniti se od bolesti, nego li se od već dobivene bolesti liječiti! Slušajte i pamtitte pouke i savjete iz higijene, pa se ne ćete kajati!

Privred.-kulturna Matica

Dalji upis članova

Sa članarinom od 100 Din. upisali su se: Dr. Boris Kakuškin, sres. ljekar u Benkovcu; Trišić Todor, trgovac Subotica; Nikola Rajnović, trgovac Karlovčić (Srem); Filip Sinobad, Karlovac; Božidar Prostran, činovnik, Beograd i Nikola Čoko, učitelj u. m. Beograd.

Prilozi:

Prigodom vjenčanja Milana Urukala priložiše Naum Milković, upr. mar. Krupe Din. 50., — a Visarion Popović, jeromonah Din. 20.; — Vrcelj Ljubošmir, paroh Vrbnički, priložio Din. 20 prigodom smrti p. k. Laze Knete, a Din. 10. — prigodom odlikovanja O. Nauma Milkovića; Todor Trišić, Subotica, uz članarinu din. 20.

Vidovdanski prilozi „Matici“.

— Nastavak —

Po 10 Dln. priložili gg. Pukovnik Savković, Đ. Lubarda, Kap. Lazović, I. Huljev, Frane Gamberazi, Ljubica Grabovac, Stanislava Grubić, Vuković, Mlinarević, Jakov Perica, Ejedor, Lovrić, Krstanović, Krvavica, N. N., St. Vukovjević, Lazo Romic, Simo Vukadin, J. Mušić, Ante Vidović, Vjera Kovačević, E. Fanfonja, Vj. Pilić, Pavao Škaric, Krsto Čolović, K. Car, D. Manojlović, Grgo Belamarić, Nikola Gamberožić, Medlin, J. Ilić, M. Karačušić, Milan Olić, Sava Radonić, N. N., Dr. Ivo Bosnić, Kurtović Ivo, Ivo Šimetić, J. Olivari, Sp. Travizi, Čolović Branko, — svi iz Knina; Nj. Dragišić, Špiro Travica, iz Skradina; Ilijadica, Luka Pilić, Uroš I. Fontana, Merlak, N. N., Danilo Jadronja, Milan Skočić, iz Šibenika; Nikola Vujasinović, N. N., Lazo Gnjidić, Tome Travica, iz Kistanja; J. Krajnović, Grgo Jokić, Jokić Simo, iz Obrovca; Milan Tepša, Malešević, Petar Jokić, Ugrinović Nikolai, iz Benkovca; Aug. Matković, Ljepa Novaković, Burić Mate, N. N., Krešimir Erdeler, N. N., M. Trivetić, iz Vrlike.

Како крчма и пиће упропастише сељака Причала Сабљара из Липице.

... Жетва бијаше завршила и само гдјегдје видио се по који осамљени спон на дугачким и уским њивама испод брда. Некако при врху тих стрништа, на новом опћинском путу, којим се ишло из вароши у Липице, дозидала се недавно кућа на два збоја с црвеним кровом и малим прозорима, на којима још није било ни крила. Врати су истом намјештена од жуткастих јелових дасака, склепаних крупним чазлима, а више њих исто такова даска прибјена на зид, па ишарана црним, разливеним словима: „Крчма Марка Рибице — Помози Боже — У Добар час“. А мало ниже, на самом зиду, иста је рука написала стару крчмарску досјетку: „Данас Плати, Сутра Мукте“... Подне бијаше давне прошлости, а ипак је жега и тишина свуд унаоколо притискивала и плашила све живо, па ни врабаца није се чуло око те нове крчме.

Но кад сам се приближио, зачујем изнутра живахан разговор и громке усклике, па уђем, да се расхладим и опочинем. И збиља, у крчици бијаше доста хладно и пријатно. За новим јеловим столом, напојеним прним приморским вином, сједјела су три Липичана, све постарији људи, а подаље од њих сам крчмар Марко, спрован, да их послужи и поучи. Кад сам ушао, умукнуше и не рекоше ми ни ријечи: нијесу ме познали. Крчмар ме послужи тврдим, лошим вином, а тада наставише стари разговор. А разговарали су о обичним сеоским невољама: локве су биле пресушиле, шуме није било, а жетва слаба. Из разговора сам њихова дознао, који су то људи: Радо, Пењо и Вргас, а сва три из Липице, и ако нијесу били сусједи. Кад би зажељели вина, један од њих турнуо би празну боду од себе, а бода би се пуна опет нашла пред њима и разговор би потекао даље, све живљи и мање јадован. Истом опазим у кути на земљи два куштрава дјечака, што слушају разговор.

... — А познате ли Сабљара, што га зову Причало, и како он живи, вјере вам? — Мало се зачуде моме питању, но онда Раде проговори нагло: — Ви идете зацијело к њему. Ви сте од суда? — Не, нијесам ја са суда. — Како га не би знали, господине! И јутрос сам га видио, оде у варош. Пије, господине, као и ми, кад има шта, а он и кући носи, кад има, па нагони жену и дјену, да пију. Није лош човјек. — А има ли много дјене у њега? — А враг ти их зна, господине: седмеро, осмеро, пуна кућа. Нијесмо ми близу њега. Али он је исто увијек весео. Ту недавно продао задње овце, ето баш њему, газди Марку нашему. — Биће му невоља била! — Биће! Своје овце, за готове новце, — вели он. — А како мушена Рудица? Туче ли је, кад се напије? — Не, не туче. А опет, шта ја знам. Сваки човјек туче жену. Но она је онако нешто слаба: много је дјеце родила, али је смршала и пожутјела, господине.... — Један пут, људи моји, Причало је своју Рудицу налупао баш јунаки: сву смо се зиму смијали. — И Вргас се стаде смијати и овај пут.

А зашто сте се то смијали? Да ју је налупао, шта ли? — Чујте како је то било! Опио се он на пиру у нашег Матка и кад дошао кући, не знам ни зашто ни крозо што, одмах за колац, да ће је смла-

тити живу. Та знate, какав је пијан човјек! А она некако утече из куће и сакрије му се у грмље крај пута, више наших кућа. Срђао он и тамо и амо, да је нађе, па најпослије стао трчати оним путем, баш испод тога грмља. Кад она види, да је потрчао, било јој зар жао, што се мучи и тражи узалуд, и стане викати за њим: — Ево мене Иване, ево мене, када ћеш тамо! А он се поврати к њој с коцом, па удри... Ха-ха-ха! — Ха, ха, ха! — стали се смијати сви тако слатко, да се вино у чашама љуљало. Мене нешто чудно стегло око срца и најволио бих изаћи, али је сунце свеједнако жегло пусту окolini, и останем, да чекам вечер.

... — Ну, господине, ето Причала из вароши — ако вам служи!

Не говори, не служи! — једва сам доспјио рећи, прије него уђе Причало... Бијаши још млад, висок човјек, у самој кошуљи и гаћама с великим шеширом од просте сламе, који је по свој прилици купљен још истога дана. Закмига очима неколико пута и кад познаде Липичане, гавиче весело: — Ево наших! Не ће пустити, да цркнem од жеђe.

Дај, Марко, литру! — и тарући крупан зној с врата к чела сједе Причало за сто. — А и ви сте, господине, ту! — рече мени. Хоћете ли у наше село? — А како ти мене знаш? — речем.

— Како да вас не знам! Ви пишете у доктора Пелеша. — Каква Пелеша! Ја тога Пелеша и не знам. Нијесам ја тај. — Простите, господине, онда сте му слични. Но који јесте да јесте, Бог вам дао здравље! — И теби! — речем, и тиме довршио разговор. Више ме није ни погледао све до вечери.

— Свршиће се. —

Динко Шимуновић (из прип. Рудица).

Ево како се постаје просјак!

Народна прича приповиједа, како су се негде, у једном селу наше лијепе, простране и богате Отаџбине мучила и злопатила два човјека. Овој двојици људи једнога дана дотужи њихова мука и они се договорно одлучише, да нешто раде, па да боље живе. Одлуче они, наиме, да код трговца купе столитар ракије и провозају је кроз оближња села, на коплицама, и тако зараде коју пару.

Што одлучили, то и учинили.

Купивши ракију, салију је у бачвицу и крену из свог села, један потежући, а други гурајући колица.

Извлачећи и гурајући тако колица, са бачвицом ракије, стрмом сестом, уз неку косу, уморе се и стану да опочивају. Један од њих сједе на камен при путу, а други чучне, прекреши ноге и сједе на земљу. На једном ће овај последњи оном првоме: „Молим те, друже, дај ми гутљај ракије, јер сам изнемогао од умора!“ — „Валај, не дам!“ одговори му он, „та нисмо ми кренули са ракијом на пут да се частимo, већ да тргујемо. Јок, без паре не дам!“ Пипне се онај други по чеповима, прогледа пашњачу, за вири и у торбак, те га негде, у мрвама крушним и дуванским, нађе дводинарац. Извади га, пружи га другу и рече му: „Ево новца, дај чашицу ракије!“ Друг му очепи слা-

вину, наточи чашицу и пружи му је, а дводинарац тури у свој торбак. Попивши чашину ракије кренуше даље. Гурајући наизмјенце кола дођу опет под неку страну, под којом, сад онај први запита од свог друга ракије, али му овај без паре не даде ни лизнути је. И тако застајајући и одмарajuћи се под сваком страном и кријепећи се чашицом ракије и плаћајући сваку чашицу истим дводинарцем, који се је сељакао из једног торбака у други, стигну и у село, у коме су намјеравали да продаду своју ракију. Намјесте се под хладовитим храстом и отворе крчму. Али, кад стадоше точити — ни капи ракије у бачви, а само дводинарац у торбаку посљедњега, који је пио.

Ово је само прича. Али, како је прича послиједица неког истинског догађаја из народног живота и настала да похвали и узвиси неку врлину или да ошине неку ману у народном животу, као вјечна истина, налази и данас свога оправдања и у данашњем народном животу.

У нашој држави произведе се годишње око **милион хектолитара пиве**, преко **три милиона хектолитара вина**, преко **60.000 хектолитара ракије** и преко **400.000 хектолитара ликера**, у **вриједности од 5 до 7 милиарди динара**.

Скоре, скоро сва ова огромна количина отровног пића, — за чије се производње потрошни и упропасти још огромнија количина драгоцене народне снаге, златног времена, толико жељеног новца и храњивих материја — попије се у кући, од самих производа и то под цијену од **сама четири динара**, док је стварни губитак за народну економију, због оваког начина трговања са нашим производима, од **5 до 7 милијарди динара годишње**.

Да боље илустрирам горње, на водим за примјер једно приморско мјесто у Сплитској Области, које је ни село ни варош, а производи чистог вина, од грожђа са пања винове лозе, око **50.000 хектолитара годишње**. Од ових сами производа, по примјеру она два друга, што су кренули по селима да продају ракију, узјамно и измјенично помажући се, да им, тобоже, не би вино остало непродано, попију преко **30.000** хл. и тиме за себе упропасте годишње око **12 милиона динара**.

Због оваког начина уновчавања свога производа, становници тога мјesta, које је и село и варош, дужни су банкама преко **40 милиона динара**. О дугу приватницима и не говорим.

Зар није јасно, кад води овако господарење?

Пр. К. И. К.

Упис у домаћичку школу у Земуну.

У домаћичкој школи у Земуну врши се упис ученица — жена и дјевојака са села. Уписивање је при концу те ко мисли треба да са пријавом пожури, јер још има свега неколико непопуњених мјesta.

Како смо јавили у 21 броју „Гласа“ ученице ће плаћати **50 дин. мјесечно**, а имаће сву опскру.

Има случајева да се за похађање ове школе пријављују ученице са свршеном грађанском школом. Упозоравамо да је ова школа само за женскиње сељачког реда, док за грађанке са свршеном грађаном школом, или низом средњом школом, постоје више домаћичке школе.

Dozvola za lovačku pušku.

У 22 броју нашег листа донијeli smo uputstvo, kako se dobiva oružni list. Tu je među ostalim rečeno da za oružni list treba i slika, dok smo naknadno informirani, da po novom zakonu ne treba nikakve slike, već samo molba sa odnosnim taksama.

Ponovno upozorenje Obrovačkoj Pošti.

Još jednako nam stižu pritužbe preplatnika iz Karina, da se naš list tamo vrlo rdavo uručuje. Listonoša, tvrde, ostavlja list kod Petra Raškovića, a odgoste da ga nosi i povlači kako ko stigne.

Molimo nadležni Pošt. Ured da ovu ствар испита и eventualnim neuređnostima stane na put.

Isto Pošt. u Krušći.

Jedan preplatnik iz Tribnja piše nam ovo: »Javljam da sam primio Vaš cijenjeni i meni omiljeni list »Glas«, ali nažalost svega do danas ove brojeve: 1, 2, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 15 i 16. Posljednji broj od 11. jula primio sam na 28. jula i to baš od udove Božice Poljak p. Damjana, a njoj da ga je dao Marko Aleksić Babac, ovome Simo Babac a Simi Pilip Marinković Dušanov. Dali je nijesam tragao.«

Zbog ovako neurednog primanja preplatnik otkazuje list i traži račun duga.

Molimo Pošt. u Krušći da ovu ствар provjeri, i da neuređnosti otkloni.

Dopisnika pak pozivamo da nam se javi još jednom ako želi da otkaze list, i da se potpiše punim imenom, a ne skraćeno i nečitko.

R A B O Š.

§ 1.

Kad smo našli, čovjek je pričao:

— ... fina krmača, sa trbuhom do zemlje, pazio sam je kao kućno đeljade. Kad se poče kotiti, nikako se rastati. Mučila se bestija strašno, bježe mi je žao kao kršteno đeljade. Izjutra pošaljem auto u K., po veterinara, ali ne moguće doći. Prasica se i dalje muči, hoće prosti da crkne. Te ja popodne opet auto po ljekaru. On dode i izvrši pregled. Kad sam gresio na putu i upitao, on mirno odgovori: „pa krmača se oprasila, još ranije“. — „A prasat?“ upitam ja. — „Neznam, biće ih pojela“, odgovori ljekar i ide.

Sutra dan ujutro prasica osvane mrtva. A kad sam je rasporio, unutra sedmero lijepih, krupnih prasica. Prvi se zakačio u materici i prouzrokovao katastrofu.

— Zgodna priča, ko je to izmislio? upitaće neko.

— Nije priča, gospodine, već istiniti događaj, koji se meni jučer desio, odgovori gazda, očvidno izbuđen.

— Alal mu vera, tome „tircu“! Vidi se da nije badava još univerzalne medicinae doctor.

Usput možemo kazati, da je taj gospodin bio prvi intelektualac koji je vratio naš list. I da ne bi jednog školskog nadzornika, ostade i poslijednji.

Iz Uredništva

Naš urednik g. Prostran vratio se s otsustvom i s današnjim brojem preuzeo list.

NOVA ŠTAMPARIJA — ŠIBENIK

Zastupnik: NIKOLA ČIKATO.